

АНОТАЦІЯ

Скакун І.В. Адміністративно-правові засади діяльності

Національної поліції України щодо протидії домашньому насильству. –

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081–Право. – Національна академія внутрішніх справ, Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2020.

Дисертація присвячена системному й обґрунтованому дослідженню адміністративно-правових засад діяльності Національної поліції України щодо протидії домашньому насильству. У дисертаційному дослідженні здійснено правову характеристику сутності правовідносин, що виникають у процесі протидії домашньому насильству, як об'єкта адміністративно-правового регулювання, визначено місце Національної поліції в системі суб'єктів протидії домашньому насильству, правові засади та принципи здійснення Національною поліцією протидії домашньому насильству. Досліджено завдання, функції окремих підрозділів Національної поліції щодо протидії домашньому насильству, а також форми та методи здійснення такої протидії. Проаналізовано адаптаційні процеси адміністративного законодавства України щодо протидії домашньому насильству до законодавства Європейського Союзу, а також зарубіжний досвід протидії домашньому насильству органами правопорядку та можливість його запровадження в Україні.

На основі комплексного аналізу наукових робіт і діючих нормативно-правових актів надано визначення таких понять: «правовідносини, які виникають у процесі протидії домашньому насильству», «функції Національної поліції у сфері протидії домашньому насильству», «адміністративно-юрисдикційна діяльність окремих підрозділів Національної поліції щодо протидії домашньому насильству», «взаємодія Національної поліції з іншим державними органами та неурядовими організаціями щодо протидії домашньому насильству» та інших.

Встановлено, що об'єктом адміністративно-правового регулювання протидії домашньому насильству є суспільні відносини, пов'язанні з реалізацією спеціально уповноваженими суб'єктами, передбачених нормами чинного законодавства повноважень, направлених на протидію домашньому насильству. Серед основних ознак таких суспільних відносин, як об'єкта адміністративно-правового регулювання слід визначити: а) комплексний характер дій уповноважених суб'єктів (діяльність суб'єктів направлена на вчинення комплексу дій, які забезпечують ефективну протидію проявам домашнього насильства та не обмежується однією сферою суспільного життя); б) приватно-публічний характер вчинюваних дій (діяльність суб'єктів протидії домашнього насильства пов'язана з реалізацією встановлених законодавством приписів); в) міжгалузевий характер вчинюваної діяльності (вчинення дій направлених на протидію домашньому насильству покладено на суб'єктів, які мають різний правовий статус і стосується різних сфер суспільного життя); г) велика кількість організаційних зав'язків (під час реалізації повноважень щодо протидії домашньому насильству, суб'єкт на якого покладено вказаний обов'язок, взаємодіє з великою кількістю державних та недержавних структур, а також з фізичними особами).

Аргументовано, що органи Національної поліції займають центральне місце серед суб'єктів протидії домашньому насильству, адже на вказані органи покладено, як первинне реагування на прояви домашнього насильства та їх припинення, так і подальше сприяння притягненню кривдника до юридичної відповідальності в міру його вини, а також контроль за виправленням останнього. Більше того, відповідним підрозділам Національної поліції надано право видавати терміновий заборонний припис, тобто фактично обмежувати кривдника у свободі пересування та фактично позбавлення його можливості в подальшому продовжувати свої протиправні дії. Вказані повноваження збільшують роль Національної поліції порівняно з іншими органами протидії проявам домашнього насильства.

Доведено, що адміністративно-правове регулювання займає особливе місце серед правових засад здійснення Національною поліцією протидії домашньому насильству. Так, норми адміністративного законодавства, що закріплюють діяльність та повноваження Національної поліції у сфері протидії домашньому насильству реалізуються внаслідок специфічного (адміністративно-правового) впливу, який здійснюють працівники відповідних підрозділів Національної поліції відносно кривдника під час безпосереднього припинення прояву домашнього насильства або під час подальшого притягнення кривдника до певного виду юридичної відповідальності.

Досліджено та класифіковано принципи, якими регулюється діяльність Національної поліції під час здійснення протидії домашньому насильству за такими критеріями: 1) за юридичною силою нормативно-правового акту, в якому закріплено принципи діяльності Національної поліції у сфері протидії домашньому насильству; 2) за спрямованістю дії та їх впливу на ефективність протидії проявам домашнього насильства (функціональна спрямованість); 3) за ступенем деталізації їх у нормах чинних нормативно-правових актів.

Зазначено, що мета діяльності Національної поліції у сфері протидії домашньому насильству полягає у: 1) забезпеченні охорони прав потерпілих від домашнього насильства осіб; 2) зупинення проявів домашнього насильства, сприяння притягнення винної особи до юридичної відповідальності; 3) недопущення випадків домашнього насильства, формування негативного стереотипу про вказане явище в суспільстві.

Встановлено, що завданнями Національної поліції у сфері протидії домашньому насильству є: 1) проведення профілактичних та превентивних заходів з метою недопущення випадків домашнього насильства, формування негативного стереотипу про вказане явище в суспільстві; 2) запобігання проявам домашнього насильства, вжиття заходів направлених на притягнення винної особи до юридичної відповідальності; 3) протидія

рецидивам випадків домашнього насильства, проведення поліцейського нагляду за кривдниками; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги потерпілим особам, консультування вказаних осіб та надання порад і роз'яснень щодо роботи органів, у сфері протидії домашньому насильству.

Резюмовано, що під час здійснення протидії проявам домашнього насильства Національна поліція здійснює такі функції: 1) соціально-охоронна функція (поліція, в межах своїх повноважень, здійснює низку заходів направлену на протидію проявам домашнього насильства (виявлення домашнього насильства, його присічення, допомога потерпілим особам тощо); 2) превентивна та профілактична функція (поліція, у межах своїх повноважень, вчиняє заходи направлені на формування негативного стереотипу в суспільстві відносно явища домашнього насильства, а також виявляє та запобігає домашньому насильству до його початку); 3) репресивно-каральна функція (поліція, в межах своїх повноважень, забезпечує збирання матеріалів відносно факту вчиненого домашнього насильства та сприяння притягнення винної особи до юридичної відповідальності в міру її вини); 4) функція інформаційного забезпечення (поліція забезпечує існування та функціонування інформаційних систем направлених на здійснення ефективної профілактики та протидії проявам домашнього насильства (наприклад, ведення Єдиного реєстру кривдників тощо); 5) науково-методична функція (поліція бере участь у встановленні основних напрямків розвитку освіти для працівників Національної поліції щодо підвищення рівня їх знань у сфері протидії домашньому насильству, допомоги потерпілим, а також формує статистичні дані щодо випадків домашнього насильства).

Проаналізовано правові форми протидії домашньому насильству Національною поліцією та встановлено, що до правових форм слід віднести: 1) правотворчу діяльність; 2) правозастосовну діяльність. 3) правоохоронну діяльність; 4) контролюючу діяльність; 5) профілактичну (превентивну) діяльність; 6) репресивну (каральну) діяльність.

Класифіковано напрямки взаємодії Національної поліції з іншими органами щодо протидії домашньому насильству за функціональною направленістю такої взаємодії на: 1) нормотворчий чи нормовстановлюючий; 2) безпосередня взаємодія Національної поліції з іншими суб'єктами протидії проявам домашнього насильства під час безпосереднього припинення домашнього насильства, усунення його негативних наслідків, допомоги потерпілим та профілактики вказаного явища; 3) наукове співробітництво та обмін досвідом. Воно знаходить свій прояв, перш за все, в організації та участі Національної поліції та інших компетентних органів і посадових осіб у різного роду наукових конференціях, семінарах, нарадах, «круглих столах», під час яких вони презентують свої напрацювання у сфері ефективної протидії проявам домашнього насильства; 4) навчально-освітнє співробітництво; 5) матеріально-технічна та інформаційна підтримка сторін.

Резюмовано, що зважаючи на економічні проблеми нашої країни, а також на відносно низькі обсягу бюджетних асигнувань, на даний час не можна говорити про забезпечення правоохоронних органів електронними засобами контролю кривдників, розробки систем спостереження за ними, у випадку наявності відповідного обмежувального припису. Разом з цим, цілком можливим, з технічної точки зору, розміщення у помешканнях, у яких проживає потерпіла від домашнього насильства «тривожних кнопок». Вказані кнопки будуть направляти сигнал після їх натискання на пульта чергового підрозділу «102», який буде слугувати своєрідним «повідомленням» про те, що відносно потерпілої особи знову вчиняється домашнє насильство або ж кривдник порушив умови обмежувального припису.

Ключові слова: Національна поліція України, домашнє насильство, протидія домашньому насильству, правовідносини, функції Національної поліції, адміністративно-юрисдикційна діяльність, взаємодія, адміністративно-правове регулювання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Скакун І.В. Принципи діяльності Національної поліції щодо протидії домашньому насильству. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 1(26). Т. 2. С. 141–147.

2. Скакун І.В. Форми протидії домашньому насильству національною поліцією України. *Юридична наука*. 2019. № 3. С. 112–117.

3. Скакун І.В. Адаптація законодавства України по противодействию домашнему насилию к законодательству Европейского союза. *Право и Закон*. 2019. № 4. С. 141–146. (Кыргызская Республика)

4. Скакун І.В. До питання діяльності дільничних офіцерів поліції у сфері протидії домашньому насильству. *Юридична наука*. 2019. № 5. С. 101–106.

5. Скакун І.В. Досвід США у сфері протидії домашньому насильству та можливість його запровадження в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2019. Вип. 11. Ч. 2. С. 220–226.

6. Скакун І.В. Сутність та принципи взаємодії національної поліції з іншими суб'єктами у сфері протидії домашньому насильству. *Visegrad journal on human rights*. 2020. № 3. Р. 86–90. (Словацька Республіка)

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Скакун І.В. Проблемні питання адаптації законодавства України у сфері протидії домашньому насильству до законодавства ЄС. *Нові завдання та напрями розвитку юридичної науки у ХХІ столітті: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Одеса, 18–19 січ. 2019р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 67–70.

8. Скакун І.В. Особливості досвіду Польщі у сфері протидії домашньому насильству. *Теорія і практика сучасної юриспруденції: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 7–8 груд.

2018 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2018. С. 77–80.

9. Скакун І.В. Принципи взаємодії національної поліції з державними органами та неурядовими організаціями у сфері протидії домашньому насильству. *Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Харків, 1–2 листоп. 2019 р.). Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2019. С. 60–63.